

Çalışanın İşyeri Kayıtlarında Tam Gösterilmeyen Gerçek Ücretinin Tespiti Nasıl Yapılır?

ÇALIŞANIN İŞYERİ KAYITLARINDA TAM GÖSTERİLMİYEN GERÇEK ÜCRETİNİN TESPİTİ NASIL YAPILIR?

Genel Olarak

4857 sayılı İş Kanunu'nun 32 nci maddesinde ücret; *"Genel anlamda ücret bir kimseye bir iş karşılığında işveren veya üçüncü kişiler tarafından sağlanan ve para ile ödenen tutar"* olarak tanımlanmıştır.

Ücret kural olarak dönemsel (periyodik) bir ödemedir. Kanunun kabul ettiği sınırlar içinde tarafların sözleşme ile tespit ettiği belirli ve sabit aralıklı zaman dilimlerine, dönemlere uyularak ödenmelidir. Yukarıda değinilen Yasa maddesinde bu süre en çok bir ay olarak belirtilmiştir.

İş sözleşmesinin tarafları, asgarî ücretin altında kalmamak kaydıyla sözleşme özgürlüğü çerçevesinde ücretin miktarını serbestçe kararlaştırabilirler. İş sözleşmesinde ücretin miktarının açıkça belirtilmemiş olması, taraflar arasında iş sözleşmesinin bulunmadığı anlamına gelmez.

4857 sayılı Kanun'un 8 inci maddesinde, işçi ile işveren arasında yazılı iş sözleşmesi yapılmayan hallerde en geç iki ay içinde işçiye çalışma koşullarını, temel ücret ve varsa eklerini, ücret ödeme zamanını belirten bir belgenin verilmesi zorunlu tutulmuştur. Aynı kanunun 37 nci maddesinde, işçi ücretlerinin işyerinde ödenmesi ya da banka hesabına yatırılması hallerinde, ücret hesap pusulası türünde bir belgenin işçiye verilmesinin zorunlu olduğu hükme bağlanmıştır(Yargıtay 9. H.D. Tarih:23.9.2008, Esas No:2007/27217, Karar No:2008/24515).

Gerçek Ücret Tespiti Nasıl Yapılır?

Ücret ile ilgili uygulamada karşılaşılan sorunların başında "gerçek ücret/kaydi ücret" farkı gelmektedir. Daha az vergi ve sigorta primi ödemek için çalışanın gerçek ücretinden daha düşük bir ücret (genellikle de asgari ücret) üzerinden bordrolaştırma işlemi yapılmaktadır. Kaydi ücretin gerçek ücretten daha düşük gösterilmesi, çalışanın adına hak edilenden daha düşük sigorta primi yatırılmış olması, daha az emekli maaşı alınması ve iş sözleşmesinin feshinde doğan işçilik haklarının daha düşük ödenmesi gibi önemli sorunu karşımıza çıkarmaktadır.

İşçinin çalıştığı dönemde gerçek ücretinin bordroda gösterilmemesine ses çıkarmaması, itiraz etmemesine rağmen, iş sözleşmesinin sona ermesinden sonra başta ihbar/kıdem tazminatları

Çalışanın İşyeri Kayıtlarında Tam Gösterilmeyen Gerçek Ücretinin Tespiti Nasıl Yapılır?

olmak üzere işçilik haklarında kayba uğradığı gerekçesiyle gerçek ücretinin tespitine ilişkin yargı yoluna başvurması sık karşılaşılan bir durumdur.

Çalışanın kaydi ücretinin gerçek ücretinden daha düşük bordrolaştırılması durumunda, işveren ve çalışan arasındaki uyuşmazlık mahkeme yoluyla çözülebilmektedir.

Mahkemelerde gerçek ücret tespiti nasıl yapılmaktadır?

Çalışanın gerçek ücretinin tespitine ilişkin olarak mahkemeler genellikle içtihat haline gelmiş Yargıtay kararlarında da belirtildiği gibi;

- Tanık beyanlarını göz önünde bulundurularak,
- İşçinin meslekte geçirdiği süre, işyerinde çalıştığı tarihler, meslek unvanı ve fiilen yaptığı iş bildirilerek sendikalarla, ilgili işçi ve işveren kuruluşlarından emsal ücretin ne kadar olabileceği sorularak,
- Davacının yaptığı işle ilgili meslek kuruluşlarından sorularak,

Tespit yapmaktadır.

Bu husus, aşağıda yer verdiğimiz Yargıtay kararlarında açık bir şekilde belirtilmiştir.

“Taraflar arasında işçiye ödenen aylık ücretin miktarı konusunda uyuşmazlık bulunmaktadır. Çalışma yaşamında daha az vergi ya da sigorta primi ödenmesi amacıyla zaman zaman, iş sözleşmesi veya ücret bordrolarında gösterilen ücretlerin gerçeği yansıtmadığı görülmektedir. Bu durumda gerçek ücretin tespiti önem kazanır. İşçinin kıdemi, meslek unvanı, fiilen yaptığı iş, işyerinin özellikleri ve emsal işçilere ödenen ücretler gibi hususlar dikkate alındığında imzalı bordrolarda yer alan ücretin gerçeği yansıtmadığı şüphesi ortaya çıktığında, bu konuda tanık beyanları gözetilmeli ve işçinin meslekte geçirdiği süre, işyerinde çalıştığı tarihler, meslek unvanı ve fiilen yaptığı iş bildirilerek sendikalarla, ilgili işçi ve işveren kuruluşlarından emsal ücretin ne olabileceği araştırılmalı ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek bir sonuca gidilmelidir. Somut uyuşmazlıkta; davacı fesih tarihinde aylık net 1.540,00 TL ücret aldığını iddia etmiş, Mahkemece emsal ücret araştırması sadece Kocaeli Ticaret Odasından sorulmak suretiyle yapılmış, araştırma neticesinde davacının aylık net 805,00 TL ücret alabileceği bildirilmiştir. Mahkemece davacının ücreti aylık net 898,73 TL olarak kabul edilmiş ise de, yapılan emsal ücret araştırması yetersizdir. Taraflar arasında ücret seviyesi ihtilaflı olduğundan işçinin meslekte geçirdiği süre, işyerinde çalıştığı tarihler, meslek unvanı ve fiilen yaptığı iş bildirilerek yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda sendikalarla, ilgili işçi ve işveren kuruluşlarından emsal ücretin ne olabileceği araştırılmalı, tazminat ve alacaklara esas

Çalışanın İşyeri Kayıtlarında Tam Gösterilmeyen Gerçek Ücretinin Tespiti Nasıl Yapılır?

ücret belirlenmeli ve bu ücrete göre alacaklar hesaplanarak hüküm altına alınmalıdır. Eksik araştırma ve inceleme ile karar verilmesi hatalıdır(Yargıtay 9. H.D. Tarih:03.05.2018, Esas No. 2015/15082 Karar No. 2018/9790)."

"Çalışma yaşamında daha az vergi ya da sigorta primi ödenmesi amacıyla zaman zaman, iş sözleşmesi veya ücret bordrolarında gösterilen ücretlerin gerçeği yansıtmadığı görülmektedir. Bu durumda gerçek ücretin tespiti önem kazanır. İşçinin kıdemi, meslek unvanı, fiilen yaptığı iş, işyerinin özellikleri ve emsal işçilere ödenen ücretler gibi hususlar dikkate alındığında imzalı bordrolarda yer alan ücretin gerçeği yansıtmadığı şüphesi ortaya çıktığında, bu konuda tanık beyanları gözetilmeli ve işçinin meslekte geçirdiği süre, işyerinde çalıştığı tarihler, meslek unvanı ve fiilen yaptığı iş bildirilerek sendikalarla, ilgili işçi ve işveren kuruluşlarından emsal ücretin ne olabileceği araştırılmalı ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek bir sonuca gidilmelidir.

Somut olayda davacı işçi son ücretinin haftalık 650,00 TL (aylık 2.600 TL) net olduğunu ileri sürmüştür. Davalı işveren imzalı ücret bordrolarına dayanarak asgari ücret ödendiğini savunmuştur. Davacı tanıkları kısmen iddiayı doğrulan anlatımlarda bulunmuşlar ve hükme esas alınan bilirkişi raporunda haftalık 600,00 TL net ve aylık 2.571 TL net esasına göre hesaplama yapılmıştır. Bu arada Deri İş Sendikası yazısında emsal ücreti 1.800,00 TL net olarak açıklamıştır. Mahkemece soyut nitelikteki davacı tanıklarının anlatımlarına göre ücretin tespiti hatalıdır. Meslek örgütü yazısında belirtilen aylık 1.800,00 TL net ücret üzerinden hesaplamaya gidilmeli ve sonucuna göre davaya konu isteklerle ilgili bir karar verilmelidir(Yargıtay 9. H.D. Tarih:04.02.2014, Esas No:2012/2471, Karar No:2014/2957)."

Seçkinler Grup İş Hukuku Departmanı